

Művelődési szokások kialakulása a napközi otthonban

Napközis nevelőként több éve keresem azokat a nevelési lehetőségeket, amelyek által csoportom minden tagja fejlődik, a közömbös, passzív gyerekek pedig aktív lényé válnak.

Tervező munkámban úttörőcsapatunk gazdag programajánlata arra ösztönzött, hogy beépítsem ezeket nevelési tervembe, s a mozgalom tevékenységrendszerének szerves részeként jelentkezzen csoportomban a szervezett szabadidő-tevékenység.

El akartam érni, hogy a csapat által meghirdetett: Barátunk a könyv, a múzeum, a zene, a film, az újság, a művészet... közművelődési közösségi játéksorok tanulóimnak legjelentősebb önművelő tevékenységévé váljanak. Szerettem volna segíteni az osztályban tanítók oktató-nevelő munkáját és mozgalmi tevékenységét.

A szabad idő tervezésénél bevontam a csoport különböző reszortfelelőseit, akik a csapatfalon megjelenő plakátok, felhívások híreit hozták, és a csoport tagjait is. Tervet készítettünk, hogyan lehet barátunk a könyv, a muzsika, a zene...

A részvétel nem volt kötelező, talán ezért volt az, hogy a jelentkezésre kitett táblákon a nevek, amelyeket a jelentkezők maguk írtak fel, napról napra szaporodtak. Nevük felírása pedig már elkötelezettséget jelentett. Tudták a tanulók, hogy feladatokat kell vállalni, megbízatást kell teljesíteni.

Nevelőmunkánkban fontos helyet foglal el a rajnévadó példaképe. A történelem, a zene, a művészet, a tudomány kiemelkedő egyéniségei tetteik által, műveikben gyermekeink jellemformálóivá válnak, megtanítják őket hazaszeretetre, tenniakarásra. Úttörőcsapatunknál az a gyakorlat, hogy élünk a település, a környék, szűkebb hazánk által kínált lehetőségekkel.

Második osztályban választanak példaképet a pajtások a nevelő-segítségével, ekkor ismerik meg rövid életrajzát, munkásságát. Harmadik osztályban életkori szintjüknek megfelelően tovább fejlesztik ismeretüket. A névadópróba való felkészülés jól szolgálja olvasóvá nevelésük megvalósulását, ismereteik fejlesztését. A kutatómunka nagy része a könyvtárban folyik, ahol lexikonokat forgatnak, térképpel ismerkednek, képzőművészeti alkotásokat nézegetnek. Ez a tevékenység Barátunk a könyv, a zene, a múzeum... részeként jelent meg a csapat életében. Hogy milyen művészeti, tudományos ágba tevékenykednek a tanulók, azt mindig a raj neve határozza meg.

A csoportomba járok második osztályban Petőfi Sándort választották példaképnek. Harmadik osztályban már tudták rövid életrajzát, térképen ismerték születési helyét, és összegyűjtötték addig hallott verseit.

Negyedik osztályban hűek maradtunk a névadóhoz, s mivel – próba a vörös nyakkendőért – egyik követelménye a rajnévadó megismerése, elhatároztuk, hogy közösen elolvassuk Fekete Sándor Így élt a szabadságharc költője című könyvét, ismerkedünk költészetével, tanulunk verseket. Összehangolt munkánk alapján, amely a zenéhez, az irodalomhoz és a képzőművészethez kapcsolódott, a közösség-minden tagja vállalt feladatokat.

Elő lépésként előkerültek a Petőfi Sándor-kötetek. Minden tanuló kezében volt saját vagy könyvtárból kölcsönzött verseskötet, illetve Fekete Sándor Így élt a szabadságharc költője című könyve. Többen vállalkoztak rá, hogy a könyv egy-egy fejezetét elolvassák, és beszámolnak róla; mások vállalták, hogy térképen jelölik a hely-

ségneveket, ahol a költő született, iskolába járt, illetve vándorolt. Későbbiekben szavalóversenyt rendeztünk ismert verseiből. Külön összegyűjtöttük a szabadságról szóló ismertebb verseit. Kirándulás alkalmával Budapesten megnéztük a Pollák Mihály által tervezett és épített Nemzeti Múzeumot, diaképről megismertük Zichy Mihály A Nemzeti dal (Bp. Nemzeti Galéria) című festményét. Sétáinkon fölkerestük nagy költőnk szobrát, a róla elnevezett utcát, iskolát, Kacsóh Pongrác emléktábláját. Lemezről hallgattunk részletet a János vitéz című daljátékból. Különös élményt nyújtott a művészi előadásban hanglemezről lejátszott versek hallgatása, ahol a versek ritmusa, zeneisége fokozta a művészi élményt. Csoportom minden tagja önként vállalkozott verstanulásra. A gyengébb tanulóknak sokat segitettem, s amikor szépen, hangsúlyozva elmondták társaik előtt a megtanult verset, a siker öröme hatotta át egész lényüket. Azt tapasztaltam, hogy ezek után az iskolában feladott leckét is szívesebben tanulták, s ha nem is voltak a munkában kitartóak, újabb feladatok mindig adtak lendületet. Néha nekem is szolgáltak meglepetéssel. Közepes képességű közömbös tanulók gyakran tanultak verset, gyűjtöttek anyagot a névadóról. A szerzett ismeretek, tevékenységek záró akkordja a könyvtárban megrendezett vetélkedő volt, ahol minden tanuló játszott, és örült az elért eredményeknek. Ez a tevékenységük a tanórákon is sikerélményhez juttatta tanulóimat. Fogalmazásórán bemutatták a tanult verseket és szövegeket. Ezzel nem zárult le ilyen irányú tevékenységünk. A könyv továbbiakban is barátunk maradt. „A játék” keretén belül a mese és monda világához kapcsolódott további tevékenységünk.

A csapatvezetőség és könyvtárszakos kollégánok segítségével pályázatok hirdetésével és rejtvényekkel ösztönöztük a mesék és mondák olvasására tanulóinkat. A pályázatok jelentősége nemcsak abban mutatkozott meg, hogy gyermekeink egy része szép fogalmazásokat írt, hanem abban, hogy anyanyelvi nevelésünk olyan eszközzé vált, amely önként vállalt tevékenységben nyilvánul meg, és az alkotómunka öröméhez juttatta a pályázat íróit. Csapatszinten minden beérkezett művet értékelték és jutalmaztak. Távlati célunk a vetélkedőre való felkészülés volt.

Mivel a felkészítési folyamat aktív részese voltam, tapasztaltam, hogy a mesék és mondák szövegében a szavak, fogalmak, történelmi események hogyan teltek meg tartalommal. Kíváncsiak lettek, miért nevezzük a mohácsi vést vesznek? Mit jelképez a korona, a kard? Mit jelent az a szó, hogy hatalom, hogy zsoldos?

Ilyenkor közösen forgattuk az értelmező szótárt, és lassan a betűk mögött életkori szintjüknek megfelelően kezdett egy korkép kialakulni. A játék közben komoly képességek, készségek fejlesztésére került sor. Mindezt kiegészítettük azzal, hogy a történelmi eseményekhez hozzákapcsoltuk a képzőművészetet, a zenei változatot. A megértést szolgálta, hogy a különböző művészek a maguk sajátos eszközeivel ugyanazt el tudják mondani. Pl. amikor őseink vándorlásáról olvastunk, megnéztük a városi tanácsházán Székely Bertalan Vérszerződés című freskóját. A tanulók már maguk ismerték fel, hogy a festő melyik történelmi pillanatot ragadta meg. Megismertük Székely Bertalan II. Lajos holttestének megtalálása című festményét is.

Olvasás közben a népmonda legjellegzetesebb vonásait, a nép erkölcsi ítéletét, az ellentéteket, a valós és képzelt elemeket fedezték fel.

Kezdetben 6 tanuló, később 23 tanuló kapcsolódott a játékba. Csapatszintű vetélkedőn 15 pájtas képviselte a csoportot. A csapatszintű vetélkedő a könyvtárban a könyvtárszakos kollégánok rendezésében zajlott le. A csoport minden tagja ott volt, s ösztönzően hatott azokra is, akik közvetlenül nem kapcsolódtak a játékba. Későbbiekben örömmel számoltak be arról, hogy ők is elolvasták egyik vagy másik mondatát. Az igazság az, hogy én is játszottam, szívből, igazán. Igyekeztem azonosulni gyermekeim érzésvilágával, együtt kutattunk, együtt küzdöttünk meg a nehézségek-

kel, együtt örültünk az elért eredményeknek. Vonatkozott ez a tanórákon elért sikerekre is.

Iskolai nevelőmunkánkban, csapatközösségünk életében fontos helyet foglal el az esztétikai, a művészeti nevelés. Napközis csoportomban én is tudatosan törekszem arra, hogy szélesítsem tanulóim művészi látókörét, fejlesszem művészi ízlésüket.

Városunk gazdag programajánlata lehetőséget biztosít a művészet megszerettetésére, a múzeum- és tárlatlátogatás igényének felkeltésére. A csapathíradó ajánlatait havonként ismertették a felelősök a csoport tagjaival és együtt készítettük el a tervet a múzeum- és tárlatlátogatásra. E tervben érvényre jutott a népművészet, az iparművészet, a képzőművészet megismertetése, megszerettetése. A múzeumban rendezett kiállításokon gazdagodott ismeretük. Itt látták a kecskeméti tanyák életét és ezáltal a múltról alkotott fogalmuk valós elemmé vált. A népművészeti boltban megynék népi díszítőművészetében gyönyörködhettek.

Az itt látottak ösztönzően hatottak népdalgyűjtő munkájukra, ami Barátunk a zene keretén belül kapott őrsi feladat volt. A díszítésnél látott mintákat lerajzoltuk, filcterítők készítésénél fölhasználtuk a munkafoglalkozáson.

Ajándékozás alkalmával, ahogy azt később elmesélték, szüleikkel együtt fölkeresték az üzletet, és a giccses bazári áruk helyett népi díszítőművészet kapott helyet a lakásban.

Megnéztük Bozsó János festőművész gyűjteményét, amely a fazekasmesterség, a fafaragás, a régi bútorok megismerésére adott jó alkalmat. Több alkalommal látogatunk a Képcsarnokba, ahol a különböző tárgyakban megvalósult alkotó képzetet fejlesztette gyermekeim művészet iránti fogékonyságát. Itt ismerkedtek meg Orosz László festőművész képeivel, akinek színvilága, békét, megnyugvást ábrázoló képei csodálatot váltottak ki tanítványaimból, és véleménynyilvánításra ösztönözte őket. A helyszínen történő elemzéssel, megbeszéléssel a tanulók ízlésének, helyes ítéletalkotásának fejlesztésére törekedtem.

Láttuk Bozsó János, Pataki Ferenc festőművész képeit és alkalmi tárlaton kiállított más festők képeit. Csoportom minden tagja reprodukciókat gyűjtött, és kiállítást rendeztünk a napközi otthonban. A gyűjtés, a kiállítás, a tárlatlátogatás alkalmával különböző fogalmakkal ismerkedtek meg: reprodukció, akvarell, freskó, életkép, tájkép... Forgatták a Művészettörténeti abc-t, ismerkedtek magyar festők neveivel. Azt tapasztaltam, szívesen vettek részt ezeken a programokon, a látottakról sokat meséltek otthon, olykor a családdal együtt ismét fölkeresték a kiállításokat. Egyik legkedveltebb „játékuk” az volt, amikor az iskolában a különböző művészek munkáiból rendezett kiállításra meghívták szüleiket, ismerősüket, rokonaikat és ők voltak a tárlatvezetők.

Általuk érvényre jutott az iskola kisugárzó szerepe is, mert a lakótelepen élő emberek közül sokan fölkeresték e kiállításokat.

Meg kell jegyeznem: csoportom összetétele igen vegyes, sok a hátrányos helyzetű, a gyenge képességű tanuló, de van néhány jó, tehetséges gyermek is. Többen közülük zenét tanulnak. Ennek köszönhető, hogy minden tanulóm közvetlen kapcsolatba került a zenével. Társaik ismertették meg velük a hegedűt, a cellót, a zongorát. Külön élményt jelentett napközis csoportomban rendezett hangverseny, ahova nevelőket, osztálytársakat hívtak meg. Voltak ruhatárosok, rendezők, szereplők. Az előadás 35 perces volt. Hallottunk szépen előadott verseket, szépen megtanult összekötő szöveget és sok-sok muzsikát. Az Állami Zeneiskola tanárai, akik a gyermekeket tanítják, szívesen segítettek, fölkészítették a szereplőket és aktív szereplők maguk is.

A leírtakban szerettem volna érzékeltetni, hogy az iskolai nevelés és oktatás folyamatában a napközi otthon szabadidő-tevékenysége hogyan válik az iskola és úttörőcsapat közművelődési pogramjának szerves részévé, s milyen erőteljesen képes befolyásolni a gyermek életét. A közművelődési intézmény adta lehetőségek felhasználásával, jó együttműködésével hogyan tágul az iskola nyitottsága, és szélesedik nevelési lehetőségünk. Felhívni a figyelmet a napközi otthonban folyó mozgalmi munkára, a rajvezetők, napközis nevelők, szakos nevelők összehangolt tevékenységére.

*Kellemes karácsonyt
és eredményekben gazdag
új esztendőt kíván
minden kedves Olvasójának,
Munkatársának*

a Módszertani Közlemények Szerkesztősége és Kiadóhivatala